

Razpravljanje o vzrokih naglega padca Jugoslavije

PRESENEČENJA NAD ČUDNIM PORAZOM
DRŽAVE SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV
POSLEDICA ZAVAJALNE PROPAGANDE. —
SRBI V PREJSNJI IN SEDANJI VOJNI

V dnevnih revijah in tezhih delželi so po padcu Jugoslavije američki poročevalci v Evropi in razni tukajšnji časnikarji v dolgih razpravah pojasnjevali, čemu in kako se je dogodil razpad države Srbov, Hrvatov in Slovencev takoreč brez odpora.

Razjasnjenje potrebno

Razjasnjevanje se jim je zelo potrebno zato, ker so pod vplivom bodisi nacijske ali pa protinacijske propagande do te vojne trdili, da ima Jugoslavija izmed malih držav v Evropi najjačjo in najboljšo armado.

Prijatelji Anglike, ki so delovali, da Jugoslavija ne bi krenila k osiušu, so v tisku širili trdite, da v slučaju vojne med Nemčijo in Jugoslavijo se bi jugoslovanska armada sama lahko borila več mesecov, med tem pa ji bi prišla pomoč od zunaj.

Roosevelt nič kriv

Nasprotniki predsednika F. D. Roosevelta so v tej polemiki o Jugoslaviji vrgli mnogo kritike nanj, češ, da je on "Srbon" zagotovil, da ako se zapletejo v vojno, jim bodo Zed. države takoj pomagale. Roosevelt je bil namreč poslal na Balkan svojega zaupnika Williamsa J. Donavana, da deluje v Ankari, v Sofiji, v Atenah in v Beogradu proti osiušu. Da-li je on Jugoslaviji kaj več obljubil, kakor pomoč Rdečega križa, še ni znano. Verjetno je, da ji je zagotovil tudi pomoč v municipiji, ki pa bi mogla despeti tja šele po nekaj tednih potem, ko sta nemška in italijanska armada udrla preko jugoslovanske meje.

Roosevelt ni padca Jugoslavije prav nič kriv, kar njegovi kritiki sami vedo, a njihov namen je le dokazati, da se Jugoslavija ne bi bila uprla, če ne bi bila "preslepljena" z ameriškimi in angleškimi obetanjami.

Podcenjevanje armade

Do 6. aprila to leto so američki poročevalci in drugi komentatorji jugoslovansko armado vztrajno precenjevali. Najbrž edino zato, ker so imeli v spominu herojsstvo srbske armade in prejšnji svetovni vojni, pa so smatrali, da mora biti sedaj še boljša.

Urednik Proletarca ni v vojskih stvareh nikakršen večak, a vendar je jugoslovanska armada, kolikor jo je leta 1938 videl v Beogradu, na raznih obmejnih postojankah v Sloveniji, na Hrvatskem in Bosni, napravila nanj zelo slab vtip. Navadni vojaki so bili bolj v capah kakor v uniformah. Hrana slaba in oprema primativna. O tem je nato pisal v svojem potopisu in pa o pomenih, ki jih je imel z vojaki iz raznih krajev Jugoslavije.

Za tiste, ki so notranje razmere v Jugoslaviji ob blizu poznali, njen nagel razkroj torej ni bil preseñečenje. Iznenadeno pa je ta pojavi gledala ameriška javnost in tudi v krogih ameriške vlade so baje strmeli. Kakor vlada Poljske in Rumunije, se je tudi vlada Jugoslavije razvijala na slabše od leta do leta. Namesto da si bi iskala ljuške zaslombe, ga je obdavčevali in ustrahovali. V "mirnem času" to gre. Ali v križah, in posebno pa v voj-

nah, se taki grehi maščujejo. Žal le, da se maščujejo nad ljudstvom, kajti glavni krive navadno zbeže in potem kje na varnem nadaljujejo svojo pogubno vlogo.

Poraz bil pričakovani

Nihče se ne čudi, da je bila Jugoslavija poražena. Kajti objeta z vseh strani od sovražnika, bi bil čudež, ako se bi še branila. Toda kar časnikarji in komentatorji, ki se s stvarjo pečajo v tisku, niso mogli takoj zapostasti, je to, da se je država zoperstavila invaziji, toda ne s svojo organizirano silo. Sedaj pojasnjujejo, da je sploh bilo ni.

Kmalu, ko je sovražna armada zasedala vso Jugoslavijo, si je izposloval dovoljenje potovati po nji američki časnikar Alex Small in več drugih. Tu bomo citirali le Smalla, druge pa v poznejših člankih. V enajstih dneh je Small v svojih raziskovanjih dogнал, da je Nemčija Jugoslavijo okupirala brez velikega truda. Nemška vojaška komanda trdi, da je izgubila v tej invaziji le kakih tisoč mož. Small meni, da kakor se to glasi nevrjetno, je njena trditev prejkone zelo blizu resnice.

Napadi iz zraka na Beograd in Sarajevo so posebno poglavje in bo o njihovih grozotah oписан pozneje v tej seriji.

Nemci se hvalijo, da so poslali v Jugoslavijo samo štiri divizije. Pojasnjujejo, da jim je bila lahka naloga vsled primitivnosti in zaostosti jugoslovanskega ljudstva, in pa ker je bila Jugoslavija kot država le narahlo speta skupaj. Vrh tega so bile nemške čete tehnično prvorstno opremljene, pa jim je bilo jugoslovansko pehoto zlahka premagati.

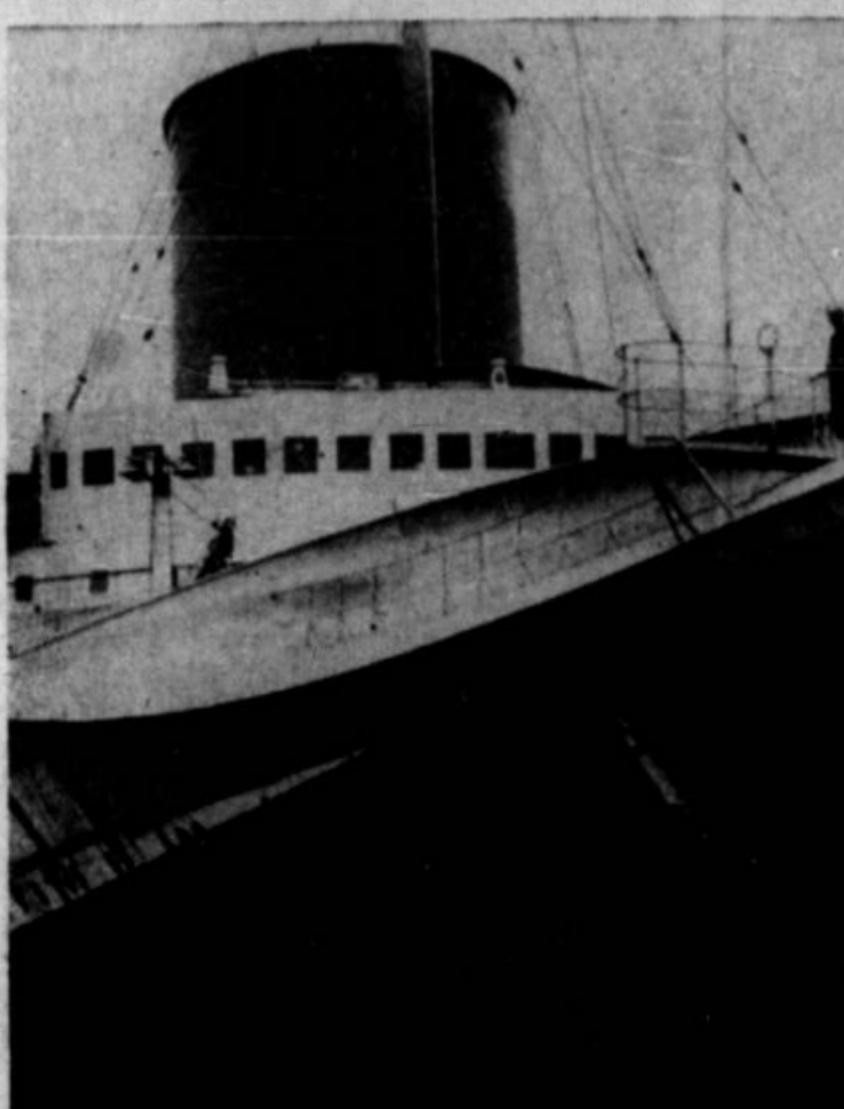
Nepripravljenost za vojno

Dasi je Jugoslavija trošila za oboroževanje ogromen del svojih dohodkov, je bil tisti denar bodoči napačno uporabljen, ali pa se ga je trošilo bolj za vzdrževanje ogromnega častniškega štaba in za ostalo vojaško kamarilo, kakor pa za znanstveno oboroževanje in za vežbanje armade.

Alex Small pravi, da se je pustila v vojno še celo bolj nepripravljenata, kakor pa je bila poljska armada. Ne samo, da jugoslovanska armada ni bila opremljena za moderno tehnično vojskovanje, ampak ni bila

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Parnik Normandie prevzela ameriška straža

Gromni francoski potniški parnik Normandie, ki je v newyorski luki že od pričetka vojne, je prošli teden vse v svoje varstvo ameriške oblasti. Francoski poslanik v Washingtonu je protestiral in dobil zagotovilo, da Normandie ni zaplenjena nego le vzeta pod ameriško upravo, "dokler bo potrebno".

PRESOJANJA DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Etiopija je bila prva žrtev fašistične invazije. In je tudi prva, ki se je osvobodila. Podkralj vojvoda Aosta se je Angležem s svojo armado podal

20. maja, ko je po večtedenskem odporu uvidel, da je njegov položaj brezupen. V par krajih Etiopije se italijanske čete še bojujejo, a v splošnem je italijanska armada v nji poražena in Haile Selassie je spet cesar. Njegov triumfalni povratak bo trajen le, ako Anglia premaga Nemčijo in Italijo tudi na drugih bojiščih.

Frančija je dobila v varstvo od bivše poljske vlade za \$200,000,000 zlata. Francija ga je shranila v svoji afriški trdnjavni Dakar. To zlato je sedanja francoska vlada zaplenila, pravi načelnik poljske vlade general Vladislav Sikorski, in ga uporablja v korist Nemčije. Isto je storila z belgijskim zlatom.

Vidkun Quialing, ki je na Norvežem organiziral peto kolono in z njo pripravil pot nemški invaziji, je bil po poranjenju legalne vlade imenovan od Nemcev za norveškega fiterja. Toda norvežko ljudstvo ga tako zanjuje, da nemški okupacijski oblasti ne more biti več v korist, pa je vladu nad Norvežko sama prevzela, Quisling pa ostane fiter na papirju.

Nizozemski delavci so svojo nezadovoljnost z nemško okupacijsko oblastjo izrazili s stavkami in sabotažo. Dne 21. maja je nemški komisar na Nizozemskem stavke prepovedal in za sabotažna dejanja pa določil zaporne in smrtno kazen. Ljudstvo je torej z nacijskim novim redom tako nezadovoljno, da je treba tudi vere v Boga in v krščanska načela, je poudaril. Toda če to ni pomagač dolejšek. (Nadaljevanje na 3. strani.)

Predsednik Fulgencio Batista je dne 21. maja podpisal dekret, ki dovoljuje bivšemu rumunskemu kralju Karlu, njegovi prijateljici Magdi Lupešcu ter njunemu spremstvu živeti na Kubi. Karol si je bližu Havane najel villo in 12 akrov vrtov okrog nje. Je ena najlepših v okolici Havane in stane \$650,000. Karol bo od nje pičeval tisoč dolarjev stanarine na mesec.

V Havani so novega gosta tako veseli, ker pomeni — dohode. Kajti kdor lahko plačuje tisoč dolarjev na mesec stanarine, bo prav gotovo po-

trošil še precej drugih tisočov. Ko je bil Karol še kralj, je pridno posegal v rumunsko državno blagajno in nalagal milijone v tujih deželah. Milijone, ki jih ima v francoskih bankah, je izgubil, oziroma jih ne more dvigniti. Oni v londonskih bankah so že varni zanj. Enako v Švici. Visoke vloge imata v raznih ameriških bankah.

Ko je iz Rumunije pribrežal na poti v Ameriko v Španijo, so ga tam pridržali in spravili od njega čimveč so mogli, predno je s pomočjo podkupnin in

Prvi odziv na apel v tiskovni sklad bil zelo dober

V tej številki je objavljen seznam prispevkov v tiskovni sklad Proletarca. Pojasnjeno je bilo že v prejšnji številki, da je upravnštvo poslalo apel vsem klubom in mnogim posameznim prijateljem lista, da je potrebno zbrati določeno svoto v kritje obveznosti.

Z pred tem je Anton Tomšič iz Oaklanda, Calif., predlagal, da bi vsak prijatelj tega lista prispeval v tiskovni sklad po en dolar. V tej agitaciji mu pomaga poseben Anton Jankovič iz Clevelanda.

Kluba št. 1 in št. 27 JSZ sta se odzvala z znatno svoto še predno je bil apel razpolagan. Dalje klub JSZ v Bridgeportu.

V seznamu v tej številki so navedeni vsi, ki so svoje prispevke poslali do prejšnje sobote. Drugi bodo v prihodnjem seznamu.

Društvo št. 39 SNPJ svoj jubilej lepo proslavilo

Slavje 35-letnice društva Narodni vitezi št. 39 SNPJ dne 25. maja v Chicagu, je v vsakem izvoru lepo uspešno. Koncertni snored sta izvršila pevska zbor Sava in Prešeren, dalje sopranistica Ann Beniger s spremljajenjem Jasne Bjankini, in Eddy Udovich. Govornica sta bila predsednik društva Chas. Pogo, elec in gl. predsednik S. N. P. J. Vincent Cainkar.

V drugem delu je bila vpravljena burka v enem dejanju, "Nezvezni Amor", ki jo je napisal Ivan Molek leta 1916, v času prejšnje svetovne vojne.

Ves sporod je bil dobro predvajan in občinstvu je močno ugajal.

Ali Proletarcu lahko pomagati?

V Waukeganu na festivalu slovenskih pevskih zborov se je obrnila z nabiralno polo med ljudi v korist Proletarca Kristina Turpin. Na slavju 35-letnice društva št. 39 SNPJ sta to delo vršila Frank Sodnik in John Rak. V ostalih naselbinah drugi, ki bodo omremenji v izkazih. Toda kaj, če ne bi bilo takih ljudi? Odgovor na to je, da budi Proletarca ne bilo.

"Končajte stavke!"

Demokratski senator Harry F. Byrd je 25. maja apeliral na predsednika Roosevelta, da naj kaj stori za preprečenje stavke, ki ovirajo produciranje naročil za narodno obrambo. Ker se zahteva te vrste množiče, ob nem pa tudi stavke, je nevarnost za unijo, da bo zvezni kongres res sklenil kaj drastičnega proti njim.

Za unijo CIO je glasovalo v Detroitu (Rogue plant) 51,866 Fordovih delavcev, za AFL 20,364, in proti obema unijama pa 1,958.

Volilni izid je bil torej sijajna zmaga za unijo avtih delavcev.

HENRY FORD BIL V BORBI ZOPER UNIJO TEMELJITO PORAŽEN

TAKTIKA A. F. L. S KATERO SE UMEŠAVA
V ORGANIZATORIČNE KAMPAJNE UNIJO CIO,
NE USPEVA. — HARRY BENNETT S VOJIM
SPLERARSTVOM PROTI U. A. W. DOIGRAL

Avtni magnat Henry Ford, ki je dozadnjega zatrjeval, da neče v unijo avtih delavcev CIO in mrzel curek na protiunionsko politiko Henryja Forda.

Napačna vloga AFL

Ob enem je izid teh volitev blamaža za AFL. Njeni organizatorji so delali na vse pretege. Pomagal jim je ves Bennettov aparat. V časopisu so bile pred volitvami poudarjane njihove izjave, da je velika večina Fordovih delavcev že organizirana v uniji AFL, kar se bo izkazalo pri volitvah 21. maja. A nasprotno je bilo res.

Strategom AFL se je posrečilo skoditi uniji CIO pri McCormicku v Chicagu, ne pa pri

HENRY FORD

Fordu v Detroitu, dasi je potrešila v svoje namene visoko vstopila.

Avtni delavci vedo, da se je AFL začela brigati zanje šele ko je uvidele, da unija CIO uspeva v svoji kampanji, pa se vsled tega glasovali več kot dva proti enemu, da jih naj zastopa unija UAW (CIO).

Koristen zakon

Spor med Fordom in unijo je nov dokaz, kako koristen je za delavstvo zakon, ki ga upravlja NLRB. Ako ga ne bi bilo, bi se Forda ne moglo prilagoditi njegovim delavcem priložnost in pravico glasovati, dali hočajo unijo in dalje katero unijo.

Unija je Fordovi družbi že predložila zahteve za sklenitev (Nadaljevanje na 2. strani.)

Čemu je Proletarec še potreben?

Na gornje vprašanje odgovarja naročnik iz Kenoshe, ki pravi: "Obnavljam naročnino na Proletarca zato, ker se ne boji pisati po pravici in pove vsakemu, kar mu gre. Posebno mi v njemu ugaja kolona Komentarji."

Proletarec je bil ustanovljen, da se bori za interes delavstva, in pa proti nazadnjaštvu ter zavojanju kakrsnekoli vrste.

Kompromis z nasprotniki napredka ni sklepal in jih ne bo v bodoče. Proletarec je glasnik bojevnikov in tak mora tudi ostati, ako nočemo, da izgubi svoj pomen.

Prav v sedanjih časih, ko se toliko govori o "opzarstvu" in se kujejo kompromisi vsekrižem, je potrebno, da imamo v naši javnosti list, ki dogodke in razne pojave motri kritično, brez koncesij komurkoli.

Proletarec ima svojo posebno nalogi in bo vztajal v nji. Edino tak ima pravico obstojati.

PROLETAR

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Izvozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAR

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec
Asst. Editor and Asst. Business Manager.....Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAR

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Sovraštvo med narodi poguba človeštva

Hrvatski komunistični listi pripovedujejo, da Srbi prete na vsako drevo v Bosni obesiti Hrvata, čim bo Jugoslavija, ali "Velika Srbija" spet obnovljena.

Tak način poročanja je podpihanje najnižjih instinktov v človeku. Tudi ako kak Srb res preti z maščevalnimi naklepi, bi odgovoren list sovraštva med ljudmi, ki se mrze zaradi jekira ali vere, zametaval, ne pa prilival olje na ogenj.

Plemenska, verska in narodnostna sovraštva so starodavna stvar. Obstajajo zaradi napačne vzgoje, vsed ščuvanja in krvic. Predvsem seveda zaradi zatiranj, izkorisčanja in drugih obstoječih razmer, ki so temeljno zlo.

Pokojna Avstrija je učila Hrvate sovražiti Srbe na podlagi gesla "razdvajaj vladaj".

V času prejšnje svetovne vojne, ko je Srbija krvavela, se je med Hrvati v inozemstvu razvilo močno gibanje za združenje z njimi in s Slovenci v skupno državo. Ideja je dobila močno oporo tudi na Hrvatskem. A ko hitro je bila država Srbov, Hrvatov in Slovencev ustanovljena, so stare mržnje zopet vzbrsteli. Pametni voditelji, ako bi jih imeli obe strani, bi problem rešili z vzgojo, s konstruktivno, demokratično ureditvijo države, in z odstranitvijo drugih vzrokov mržnenj in nesloge.

Slična atmosfera, kakor med Hrvati in Srbi v Jugoslaviji, je bila v čehoslovaški republiki. Cehi so vzeli vodstvo, v kar so bili upravičeni, in skušali Slovake uveriti, da jim hočejo pomagati gospodarsko in kulturno. Dalio so jim demokracijo in civilne svobodščine, kakršnih niso še nikoli imeli. Toda madžarskim klerikalcem se je posrečilo v slovaški masi zanetiti proti Čehom toliko mržnje in nezaupanja, da so bili med njo vsi napori vlade v Pragi, v kateri so bili tudi Slovaki, zaman. Slovaški kmet je sledil rajse svojim madžarskim duhovnikom, kakor pa češkim "brezvercem". V usodni urki čehoslovaške republike so dobili Slovaki od Hitlerja v nagrado za svoje mržnje proti Čehom "svobodo", v kateri so izgubili demokracijo, civilne svobodštine in pogoje za kulturen razvoj.

Pod carizmom in pozneje je bil povprečen Poljak naučen sovražiti Ruse, ker so Poljaki pod njimi pač veliko trpeli. A trpele je pod carizmom tudi rusko ljudstvo. A vendor, Poljak je vedel, da mu gospodujejo ruski birokrati, pa je zamrzil radi tega ves ruski narod. V to ga je navajala katoliška duhovščina, ker je imela dobitek od tega. A glavni izkorisčevalci poljskega naroda so bili tudi pod carizmom poljski plemenitaši, ki so držali svoj narod v fevdalnih razmerah in ga izjemali.

Tudi Poljaki in Cehi se niso še nikoli razumeli toliko, da bi si mogli biti prisrčni. Cehi so bili v primeri s Poljakimi kulturno na mnogo višji stopnji in nasprotniki poljske šlahte. Slednja se je tega zavedala, pa je storila kolikor je mogoča, da vpliv češkega liberalizma ni prodri pregloboko med poljsko maso.

V negovanju sovraštva je v sedanji dobi Hitler najuspešnejši. V njegovi državi se mora vse vršiti po ukazih. Ko je odredil, da morajo Nemci Poljake zasovražiti in se maščevati nad njimi za ponižanje, so to storili. Nacijska brutalnost nad Poljaki je bržkone najzlastnejše poglavje v vsi njihovi zgodbolini.

Ko je Hitler odredil, da je treba "srbske svinje" naučiti "kozjih molitvic", so Nemci povelje izvršili z veliko naslado, ako tuji časnikarji ne pretiravajo. Najbrže ne.

Irci so od svoje duhovčine naučeni sovražiti Angleže. Njihove mržnje do Anglije se odražajo tudi v Zed. državah pod okriljem organizacije "America First".

Hitlerju se je sijajno posrečilo zanetiti brezmejno sovraštvo posebno proti Židom. V Nemčiji jih je uničil popolnoma in zajira ter muči jih tudi v okupiranih deželah. Ljudstvo je ščeval prti njim s propagando, da so oni krivi vsega zla na svetu. In sedaj, ko jih je ugonobil, se razmere vseeno niso zboljšale, nego je za ljudstvo še manj kruha kot ga je bilo pod "Židovskim kapitalizmom" in ob enem je ob vse svobodštine.

Nacizem je prišel na površje z gesli proti mednarodnosti in marksizmu. Svobodno delavsko gibanje je bilo prvo, ki ga je uničil. Obljubil je zediniti Evropo brez marksizma. To je storil. Toda "žid" je z brutalno silo.

Mednarodni socialistični uči bratstvo med narodi. Propagira sodelovanje naroda z narodom, deželo z deželo, in dopoveduje, da je potrebno v doseglo take družbe odpraviti socialne krivice in z njimi ves sistem, ki jih povzroča.

Dokler se ljudstva ne oprimejo tega načela, ne bo civilizacija.

Nihče ni toliko slep kakor oni, ki ima zdrave oči, pa ne vidi resnice, ne dejstev.

Navidez odpravljeni problemi vedno znova vstajajo. Kar so ljudje neke dobe imeli že za izumrlo, se porodi spet kot novo in skrivnostno.—V. Marcu,

REGISTRIRANJE BREZPOSELNIH

kov. Tam si načrpano vode in posedemo v sence. Ponekod pa nas domačini svare, eča, "nero je nepitna". S tako vodo pa smo si med važnjo hladili in roke, glave pa tudi noge. Pili je nismo, ker smo se bali posledic.

Pester film se je odvijal vso pot: Zidana naselja, pa spet puščane, prazne pokrajine. Iza visokih kupov slame so se prikazale ponekod borne kolibe, drugod pa so bile nove, s večjo, rdečo opiko prekrte vase. To so vasi, ki jih postavljajo za grške begunce.

Ob motnih na pol posušenih potokih poležavajo velike črede obupane živine. Ko prihajamo bolj proti jugu, gledamo preproste slammate strehe, ki počivajo le na štirih kolih. Pod takimi zaslinimi sončniki potičiva živina ob hudi sopari. Tod so siromašne pokrajine, ki jih se ne zajel tok naprednega gospodarstva. Sele pri Ježiri, kaki peti postaji pred Solunom se slika spreminja. Na oknih posameznih hiš opazimo gostekane mreže, ki branijo stanovce pred nevarnimi komarji. Od tu dalje gledamo na kmetijah že mlatinske stroje, ki se založeni s sodi bencina. Ob mlatinicah pa se kopijojo orjaški kupi slame. Razsežne žitne planjave se menjavajo s tobakovi mi nasadi. Žito in tobak sta med najbolj pomembnimi predelki danačnje Grčije, ali kar se imenuje država uradno: kraljestvo Helias. Vsa država meri 130,000 kvadratnih kilometrov, pa je le 15% površine obdelane. Gozdov imajo prav malo.

Tajnik slovenske sekcije JPO dne 10. maja so bile zastopane vse sodelujoče pojavnne organizacije, razen DSD. Predsedoval je V. Cainkar, zapisnik pa je vodil Vatro Grill. Blagajnik Slovenske sekcije JPO Leo Jurjevec je sporočil, da se vsled zadržkov seje ne utegne udeležiti. Tudi Wm. Rus od SSPZ je udeležence obvestil, da ne more priti. Enako J. Ermenc od JPZS. Jurjevec je v svojem pismu ob tem sporočil, da se naj z organiziranjem narodnega odbora za pojavnino akcije počaka, dokler ne bodo ustanovljeni centralni odbori širok Amerike.

Tajnik slovenske sekcije JPO Joseph Zalar je poročal, da je bil povabljen, da govorí na shodu dne 2. maja v Chicagu za jugoslovanski relif. On se je vabilo odzval, ampak ker slovenska sekcija ni bila uradno obveščena o shodu in ni imela z njegovim sklicanjem nikake zveze, se je strogo držal smernic, ki so bile začrtane na konferenci slovenskih pojavnih organizacij.

(V Proletarju je bilo o tem shodu poročano, da ga je reklamiran leta označeval za shod jugoslovanskih pojavnih odborov v Chicagu. Predsedoval mu je Leo Jurjevec, ki je blagajnik slovenske sekcije, za govornika v imenu slovenskih pojavnih organizacij pa je predstavljal Jozip Zalar. Slednji se je redil z smernicami proglaša slovenske sekcije in ga precejšen del prečital navzočim.)

Teden dni pozneje se je jugoslovanski poslanik Fotič Zalar zahvalil za govor (enako tudi drugim, ki so sodelovali na shodu).

(Stará metoda ameriških politikov je, da se polaste vodstva v teži ali oni akciji na svojo roko, potem si dobeše druge v takozvane odbore, ki jih enostavno imenujejo namesto volijo. Takšna je bila stvar tudi s shodom v Chicagu in enako so bili ustanovljeni tudi razni lokalni pojavniki, posebno v New Yorku.)

V nadaljnji razpravi je J. Rogelj dejal, da bi stalički slovenske sekcije JPO moral biti prej ko slej, da vodi svojo akcijo v pomoč Jugoslaviji. Poslanik mu je skorčil, da se mora zadavljene prošnje nasloviti na State Department. Ker sta slovenski in hrvatski pojavniki odbor take prošnje že vložili, je bilo na tej seji (dne 10. maja) sklepno.

Tajnik slovenske sekcije JPO J. Zalar pisal Fotiču glede uradnega dovoljenja za zbiranje prispevkov v pomoč Jugoslaviji. Poslanik mu je skorčil, da se mora zadavljene prošnje nasloviti na State Department. Ker sta slovenski in hrvatski pojavniki odbor take prošnje že vložili, je bilo na tej seji (dne 10. maja) sklepno.

Nadaljevanje o vzrokih naglega padca Jugoslavije

(Nadaljevanje s 1. strani.)

mobilizirana niti za tako vojno kakovšna se je pričela leta 1914.

Isti poročevalci trdi, da se o zlomu odbora jugoslovanske armade v tej vojni niti govoriti ne more, ker ga v pravem pomenu besede ni bilo. Kar se tiče bojnih aeroplakov, tankov in drugih sredstev moderne vojne, jih Jugoslavija ni imela, prav tako Small.

Imela pa je v času invazije kakih 700,000 vojakov z opremo iz leta 1914. Nato Small zavesti vprašanje: "Kako, da se armada ni boljša izkazala?" In odgovarja na svoje vprašanje sledete:

"Srbi iz leta 1914 so se v prejšnji vojni borili do zadnjih patron. Jugoslovanska sedanja armada se ni. Za to razliko je možno eno pojasniti, in v svojih raziskavah jih sem se uveril, da je pravilno. Prejšnja armada je bila 'srbska'. Sedanja je bila 'jugoslovanska'.

Prejšnja armada je imela svojevrsno moralno. Bila je zedinjena v spominih na stoletne boje s Turki in avstrijskimi armadami.

Razjedencost znotraj

Jugoslovanska armada v sedanji vojni pa je bila kakor država Jugoslavija — polna zagonetnosti, povzročena skozi leta v bojih med Srbi in Hrvati. Tako pravi Small, ki dalje ugotavlja: "Geslo palatne revolucije, 'boljše vojna nego pact' (Berlinom) med kmečkim ljudstvom ni dobitilo odziva. To pojasni, čemu je bilo tako malo odpora. Le tu in tam ti ljudje na raznem vprašanju pokažejo znamenja, ki pričajo, da so se posamezne čete kar na svojo roko pod poveljstvom svojih častnikov borile neglede kaj se godi po ostali državi."

(Nadaljevanje o tragičnem debaku Jugoslavije in naukah za njeno bodočnost bo v prihodnji številki.)

Kadar se gre za načela, ne bojte se zamer!

V pondeljek 19. maja smo prejeli zapisnik seje slovenske sekcije Jugoslovanskega pojavnega odbora, ki se je vrnila dne 10. maja v Cleveland, predno so se zastopniki te sekcije sešli na skupni seji z zastopniki srbske sekcije in pa hrvatske pojavnine za Jugoslavijo. V prejšnji številki nam o njemu ni bilo mogoče poročati, ker je bil prostor v listu že napolnjen.

njen, da naj to storiti tudi slovenska sekcija.

Tajnik Zalar je k temu omenil, da ima nekaj denarja že na rokah, da pa si tega ne uporablja, dokler se ne dobije uradnega dovoljenja od State Departmenta.

Dalje je J. Zalar tej seji prečital pismo, ki mu ga je pisal Ivan Molek zaradi njegovega (Zalarjeva) nastopa na prej omenjenem shodu dne 2. maja v Chicagu.

Na tej seji slovenske sekcije JPO dne 10. maja so bile zastopane vse sodelujoče pojavnne organizacije, razen DSD. Predsedoval je V. Cainkar, zapisnik pa je vodil Vatro Grill. Blagajnik Slovenske sekcije JPO Leo Jurjevec je sporočil, da se vsled zadržkov seje ne utegne udeležiti. Tudi Wm. Rus od SSPZ je udeležence obvestil, da ne more priti. Enako J. Ermenc od JPZS. Jurjevec je v svojem pismu ob tem sporočil, da se naj z organiziranjem narodnega odbora za pojavnino akcije počaka, dokler ne bodo ustanovljeni centralni odbori širok Amerike.

Vincent Cainkar je poudarjal, da se je treba slovenski sekciji JPO strogo paziti, da ne bo izrabljana v kake politične namene. "Naša akcija je relifna in mora tako ostati", je dejal. Po tej razpravi so soglasno sklenili, da se bo "slovenska sekcija JPO držala proč od priredb kateregakoli političnega značaja in svoje delo pa bo vršila strogo v mejah pomočne akcije."

Nato je Janko N. Rogelj poročal, da se je udeležil kot zastopnik slovenske sekcije prve skupnine seje zastopnikov HBZ, Srpskega narodnega saveza in srbske organizacije Jedinstvo, ki se je vrnila v Clevelandu 26. aprila. Dotičnemu sestanku je predčital obširni proglaš, v katerem je Hrvatom in Srbom poslan javni ustavnovitev v imen slovenske sekcije JPO, dalje zapisnik ustanovitvene seje, in pa novo resolucijo za skupno delo, ki je bila, kakor pravi zapisnik dne 10. maja, od hravskih in srbskih zastopnikov "v principu prejet."

Rogelj je v svojem poročilu omenil, da so "srbski in hrvatski zastopniki na seji 26. aprila hoteli, da bi imenovali pet zastopnikov iz slovenske sekcije v centralni odbor." Odgovoril je, da ker v to ni pooblaščen, tega ne more storiti.

(Stará metoda ameriških politikov je, da se polaste vodstva v teži ali oni akciji na svojo roko, potem si dobeše druge v takozvane odbore, ki jih enostavno imenujejo namesto volijo. Takšna je bila stvar tudi s shodom v Chicagu in enako so bili ustanovljeni tudi razni lokalni pojavniki, posebno v New Yorku.)

V nadaljnji razpravi je J. Rogelj dejal, da bi stalički slovenske sekcije JPO moral biti prej ko slej, da vodi svojo akcijo v pomoč Jugoslaviji. Slednje je kajpada združeno s politično akcijo, dasi so jo malo prej znova proglašili za nesprejemljivo. Edino, če ne bi delali drugih.

Cleveland, O. Klub št. 27 JSZ \$50; Matt in Frances Petrovich \$4.00; Neimannov \$1; Joseph Lever 40c, skupaj \$55.40.

Detroit, Mich. Kathie Stimač \$2; Rudolph Potočnik \$1, skupaj \$3.00.

Waukegan, Ill. Po \$1: Dr. A. Furian in Blaž Jesenko; John Dobnik \$6c; A. Svetec 60c; po 50c: Frank Medved, Frances Clivka, Frank Puncer, Jacob Muha, John Marek, M. Rožič, Christine Stritar, Frank Ermenc, Marion Spacapan; Neimannov 39c; po 25c: Mary Milicević, M. Camer, Mary E. Novak, Chas. Jurkošek, Helen Jereb, Antonia Bezek, Joe Kastelic, Bil Leben, Anton Zimer, Joe Podboy

MISKO KRAJEC:

Do Podturna je 700 km

"Miško!"

Nekdo me je potresel za ramo, da sem se predramil. Ob vstopu v vlak sem imel namreč srečo, da sem počasi pridrsl do okna potniškega vagona, kjer človek tako lahko nasloni glavo na leseno steno, se zagnane s sicer nekoliko povočeno, rjavo zaveso ter nemoteno dremlje. Tako sem dremal tudi jaz.

Zdaj sem se zdramil, če me kdaj v vlaku prebudi, bo to bržkone sprevodnik, ki ga včasih zaskrbi, da bi se ne vozil pre-dolgo. Najprej sem pogledal skozi okno; poznam postajo, do kamor potujem. V Lendavi stoji na levi strani visoka črešnja, zadaj je prostrano polje. Če sem pa v Čakovcu, je tam prostrana postaja, mnogi tiri, veliko skladische in nekje zadaj mesto. Ne, vlak je še vedno drvel po prostrani ravnnini med Ormožem in Čakovcem. To sem presodil po hribih, ki se dvigajo na slovenski strani.

Potem sem se okrenil. Mimo-bežem sem videl ljudi, ki so sedeli po klopeh. Vroče julijsko sonce je obupno razgrello potniški voz. Moški so imeli srajce že vedno razpete, čeprav se je še spuščal mrak na ravnino, ženske pa so zleknjene po klopeh hipile kakor kokoši v prahu in raztegnile roke kakor kokoši svoje peruti. Obrazi vseh so bili potni, voščeni, čela so blestela. Pogovarjali so se še vedno enako zdolgočaseno.

Vse to sem dojel z enim samim pogledom, ko sem se obratal proti onemu, ki me je prebudil. Mogoče je bil le moj sod, ki me je podrezal, ker sem na glas sanjal ali imel odprtia ust ali bogve kaj podobnega. Pred manjo je stal človek majhne zavljene postave, skoraj tako širok kakor visok. Debela glava je počivala na močnem vratu. Širok okrogel obraz je bil poln dobrodrušnega namsmeha in prijetnega zadovoljstva. Plave oči so pomežikovale

Presojanje dogodkov doma in po svetu

(Nadaljevanje s 1. strani.)

no, da ga je treba strašiti z gijotino.

Nemška vlada je sporočila Zed. državam in drugim deželam, ki imajo diplomatska zastopstva v Parizu, da so vased nemške okupacije nepotrebna in naj jih odpokličejo.

Cemu relif, ko pa je spet "prosperita" v deželi, vprašuje Chicago Tribune in tarna, da je v Češkem okraju že vedno 297,644 ljudi, ki jih preživlja vladni relief. Poleg teh je tisoče drugih, ki jih vzdržuje privatna dobrodelnost, pravi Tribune. Nedvomno ti ljudje pomoči potrebujejo, drugače je ne bili dobili.

Icelandija, ki se ponaša z najstarejšim parlamentom na svetu, je priznavala za svojega vladarja danskega kralja. Ker je Danska sedaj pod nemško okupacijo, je Islandija zvezzo z njo pregrala in proglašila neodvisnost. Unija med njo in Dansko je trajala od leta 1820.

V Rusiji se armada oborožuje na novo na podlagi skušenj, ki jih vrhovno poveljstvo črpa iz sedanja vojne. Zelo pospešuje vežbanje parašutnikov. Stalnina takтика je mir, piše Pravda, toda mir ob oboroženi pripravljenosti. Dasi je Rusija s svojimi mogočnima sosedoma v prijateljskih odnosajih, jima nič kaj ne zaupa.

VELIKA otvoritev pikniške sezone DNE 30. IN 31. MAJA 1941

pri KEGLU, Willow Springs

Dobra godba. Igral bo Omerzov orkester.

Vabi vas na obilen poset

ANTON KEGEL.

LOV ZA NEZAŽELJENIMI TUJCI

Generalni pravnik (Attorney General) Robert Jackson je izdal detektivu justičnega oddelka navodilo poloviti vse nezaželeni tuje, ki so oporniki pete kolone. Eden izmed arretirancev je na gornji sliki. Bil je v New Yorku. Ker se je branil, so ga pretepli, da so ga ukrotili.

preverjen, da je to on.

Fant se ni zganil. Nasprotno, spet je počenil in se napenjal v peč. Videl sem njegov obraz, ki je bil pri tem pihanju ves nabuhel in velik kakor mesec,

ki se dviga zvečer iznad hiš in drevja. Tudi poteze, bi rekel, so bile podobne potezam takega večernega meseca: nekaj nedolčnega, rahlo osenčenega, ki je bil na njegovem obrazu.

Treba mi je bilo iti v kantinu po jabolka in cigaret. Šimunič je prav primeren za tak poseb, to zdaj že vsakdo ve. Sicer mu bom pa dal nekaj jabolka in celo cigaret, za kar bi se marsikdo potrudil. Povrhу pa bo človek kot je Šimunič Ante smatral to za dolžnost. V

vseh mesecih je vendar dojel, da je disciplina posebna stvar na svetu, s katero se ne smešigrati, temveč je najbolje, če jo visoko ceniš. Šimunič Ante pa tudi ve, da je poslednji, najnižji, da mu lahko vsi ukazujejo.

Bilo je nedeljsko popoldne, ko smo bili vojaki nekoliko prosti in smo se lahko zavlekli po sobah. Zlasti, ker je zunaj močno deževalo. Nekateri so polegali, prepevali zagorske pesmi ali se pogovarjali. Potegnil sem kovčeg izpod postelje in pisal na železni posteljni plasti pisma na vse strani. Bilo je februarja in zato smo kurili v veliki železni peči. Kako in kje smo dobili drva, je težko povedati. Važno je, da smo drva imeli in kurili. Okoli peči je bilo prijetno toplo. In še tak lep čas, ko sedis nemoteno, pišeš pisma in skrivaj pokadiš, pol cigaret. Po hodniku koračijo vojaki, krejejo ob betonskih tla z okovanimi čevljimi, da močno odmeva od enega kota hodnika do drugega. Pogovarjajo se v zagorskem, medmurskem, prekmurskem in šumadijskem narečju, celo turški jezik govore nekateri.

Pri visoki železni peči v sobi je čepel človek: sklanjal se je z obrazom prav v odprtino in pihal v ogenj. Kadar se je izravnal, je bil prenizke postave in preširok. Na glavi mu je vojaška čepica čepela nerodno in nepravilno. Bila je tako močno zmečkana, kakor bi mu jo nalašč poiskali. Morda jo je počne skrival podse, da bi mu je kdo ne ukradel. Taki ljudje imajo svojevrstno čut za lastnino. Posebno še, če imajo kaj tujega, kar morajo vrniti. Tudi zelen-kastorjava suknja je bila tako vsestransko zgnetenata; razodelovala je, da se ponoci z njo odeva; deloma zaradi mraza, deloma pa spet iz skrbi, da mu je ne bi kdo zamenjal ali celo odnesel.

Bilo je prve mesece, ko sem spoznal komaj tiste, s katerimi sem bil vsak dan skupaj. Onih, ki so hodili na zdravniške preglede ali po večini polegali po bolnicah, nisem takoj poznal.

Šimunič! sem ga poklical,

Gledal sem ga jezno.

'Kdo pa?' sem rekel. Saj ga

bom vendar poznal. Že teden

dni ga vidim vsak dan, kako čisti

našo prostrano vojaško sobo,

potem čisti hodnike, okna, vse,

kar je potrebno. Potlej, ko mi

odidemo, ga postavijo k orožju,

in tam ves dopoldan, prav tako

popoldan prestoji in prešeta.

Prej je skoraj vsako jutri odhajal v bolnico na pregled, potem

so ga poslali na komisjski pre-

glej, odkoder se je vrnil v ve-

selo novico, da pojde v krat-

kom domov, ker ima padavico.

Blagroval sem ga zaradi te bo-

žasti, saj pojde domov in za-

kaj tako velikega se že splača

imetiti tako svojevrstno in redko

bolezen. Na žalost je vsakdo

nima. Ta pritlikavi debelusni

Medmurec pa jo ima in bo za-

radi tega tako srečen, da bo

morda čez teden dni koračil po

medmurskih cestah med nizkimi

gricami in gledal ravan ob

Muri.

'Jaz sem Miško Strbad,' je

zategnil fant še vedno veselo

na to nevsakdanjo mojo po-

romo. Gledal sem ga; saj ima

docela Šimuničev obraz, Šimuničevi oči, ki so tako sinje, de-

bel navzgor zavilan nos, širo-

ka tenka usta, okroglo lice, be-

bast nasmejh, veliko vdanost v

usodo in življenje in vrag vedi

v kaj še. Vsekakor pa je zadovoljen človek, ki živi v tej veliki

množici docela sam zase,

skriva čepico in obleko ponoči

pod sebe, da mu je ne bi zame-

nili ali celo ukradli. Če nima

kakšnega dela pa ves dan bulji

predse in najbrže počasi nekaj

premislja. Vsaj njegov obraz

je podoben obrazu premislju-

jočega človeka. Mogoče pa le

sanjari, ker pojde domov, vsaj

če je Šimunič.

(Dalje prihodnjič.)

Založna vest

Johnstown, Pa. — V premo-

govniku Bethlehem Steel kor-

poracije je bil smrtno pobit ro-

jak Joseph Zakšek. Zmečkali

so ga jamski vozovi, dokler

mu s svojo fantazijo ne daš

vsaj skromnega življenja. Širok

debel nos se včasih zgane, in

tudi oči mu pomežiknejo.

'Je, je zavlekel po medmur-

sko.' 'Kaj pa je?' Nič presene-

čenja ni v njem, nič vznemirje-

nosti.

'Kaj pa se ne oglaši, če te

kličem?'

Za trenotek molči in me gle-

da. Ne, nečesa res ne razume.

Ali pa noče izazmeti?

'Pak me nisi klical,' je odvri-

nil nedolžno, celo rahlo začu-

deno. Gledam ga, Mar je res

tako premeten?

'Ze trikrat sem te klical: Si-

munič! Niti zigani se nisi.'

Še trenotek je strmel vame,

potem pa bruhišil v vesel zado-

voljen smeh, ki je donel po vsej

sobi. Usta so se mu razvleka-

skoraj do ušes, oči so mu utoni-

le med tici in celom, samo nos

se mu je svetil, čeprav je bil tu-

ti da videti manjši.

Gledal me je zadovoljno, ne

da bi se nehal smehljati. Nekaj

mu je zelo ugajalo.

'Saj jaz nisem Šimunič,' mi je povedal.

Enak apel so ji poslali pri-

stasi dr. Ante Pavelića iz Ameri-

ke.

Saj jaz nisem Šimunič,' mi je povedal.

Za Naprejem je ob burnem

MAJSKO SLAVJE NAŠE PESMI V PRIJAZNEM WAUKEGANU

Napisal Zvonko A. Novak

Ko jablan v cvetju rva je, rastje krepko klije in v vedrega neba na polje solnce sije, si sveže v slavju pesem naše vence vije.

Topovi grmijo. Puške govorijo. Bombe rohnijo. Poljane krvavijo. Mlada življenja se pokončavajo, veličastna dela neugnanega človeškega duha uničujejo. Smrt kosi in neumisleno gospodari

KRITIČNA MNENJA, PEROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Glasilo KSKJ z dne 21. maja se v uredniškem članku pod naslovom "Naša nesrečna stara domovina" raduje, da je "provincija Ljubljana" prišla vsaj pod Italijo namesto pod Nemčijo. Sicer bi Glasilo KSKJ lahko pojasnilo, da je "provincija" Ljubljano POKLONIL Italiji HITLER, ampak glasilu druge največje slovenske podporne organizacije menda ni treba v take podrobnosti.

Po tem sentimentalnem tangu nad razkosano Slovenijo pravi uvodnik v omenjeni številki Glasila KSKJ tole:

Po našem skromnem mnenju gleda nove province Ljubljana, ali njenega ozemja na novo spadajočega pod Italijo, bodo imeli naši rojaki ondi gotovo boljše, kakor pa rojaki, spadajoči pod Nemce."

Cemu boljše? Pisec Komentarjev je bil med ljudmi v staremu kraju leta 1938. Navadni ljudje so mu na vprašanja glede nevarnosti okupacije odgovarjali, da će jih že mora dleteti nesreča, bi rajše pod Nemcem kakor pod Italijo, češ, da imajo življenjske razmere že itak dovolj slabe, v Italiji pa so se slabše. In vrh tega so videli, kaj je Mussolini počel s primorskim Slovencem.

Ampak Glasilo KSKJ misli le na koristi prečastitih gospodov, pa pojasnjuje na vprašanju, cemu je boljše, da so prišli Slovenci province Ljubljana pod Italijo, tole:

Boljše bi bilo zato, "ker Italija drži s sveto Cerkvio, ne preganja svojih vernikov, vse družače pa postope pogarska Nemčija. Italija je Slovencem v novem zasedenem ozemlju celo obljubila, da lahko obdržijo svoje slovenske zole, samo v višji zolah se bo treba študentom učiti še italijančine. Tako tudi nima Italija svojega gesta tako razsirjenega kakor to vršijo naciji in ne smrte kazni; v Nemčiji pa večkrat zapoje kravnikova sekira..."

Ali si morete misliti večjeva opravicevalca fašizma, kot je urednik Glasila KSKJ v tem svojem članku?

"V Italiji ni smrte kazni," pravi on. Ali nima nič spomin? Ali mu ni ničesar znano o tistih primorskih Slovencih, ki jih je dala Mussolinijava justična ustreliti v hrbot? Ceprav Italija "drži s cerkvijo", so morali vzliz temu Slovenci, ki so prišli pod njem po prejšnji vojni, prestati nič koliko gorja.

Glasilo KSKJ je prosi Nemčiji, ker je "pogansk", a za Italijo pa, "ker drži s cerkvijo". Obe diktaturi sta PEKEL. Le, da imajo v eni cerkveni paraziti privilegije, v drugi pa so jih bili obližni.

Slovenski klerikalci v Ameriki in v starem kraju so se ogrevali za fašizem v času, ko je vr-

udaril po socialistih v Avstriji, in enako, ko so Mussolinijevi in Hitlerjevi bombniki pobijili španske lojaliste. Tudi v sedanji tragediji se niso nič spremeni. Demokracija, relif in takrej so ji le na jeziku. Njihove mišljene niso spremene.

Kritika je stvar, ki se jo dvajno presoja. Prizadetim ni ljuba, drugi soglašajo z njo, tretji se zgolj zabavajo ob nji. Urednik glasila SSPZ smatra, da je bilo poročilo v Proletarju o režimskem shodu v Chicago "pretirana kritičnost" in dodaja, da je tudi Prospektova obšoda tako pisanje. Cemu neki bi ga, ker je ona tisti shod sama obsodila v slovenskem in v angleškem delu! Napredek citira iz Prospektov stavke, ki se pričenja: "Cudno je, da nekateri naši ljudje, ki zelo spoštujeta Etibina Kristana, se ne morejo ničesar naučiti od njega, pač pa so tako malenkostni, da 'ob tej uri na Golgoti'—našteto greb bivših jugoslovenskih režimov in posameznih rešenjih!" Namesto da bi imeli v tem težkem momentu pred očmi le 'potrebo pomoči' za nesrečno ljudstvo, iz katerega izhajajo, pa zapravljajo čas in delajo med nami zmesto z obreganjem ob one, katerih ni več—kakor da bo kaj pomaga Jugoslovanom v starem kraju."

Pojaki v inozemstvu še vedno veliko razpravljajo o bivših režimih in "posameznih rešenjih", katerih ni več. Ko je bila Poljska invadirana, je ji načeloval diktator maršal Rydz Smigley. Njegov minister za vnanje zadave je bil Josip Beck. V kritični ura sta se na podobno Anglije in Francije nemškim zahtevam uprla. Poljska armada se je borila okrog mesec dni. Novemu poljskemu vladnemu odboru načeljuje general Sikorski, ki je vsled spora s Smigleyevim režimom pobegnil iz Poljske. General Sikorski ve, da je potrebno govoriti o bivših režimih, enako Vatro Grill, kajti le s tem, da se učimo iz napak in zmot prejšnjih "poglavnikov", lahko delujemo za boljši red. Tudi ako bi Proletarci o tem molčali po grbu, ne bi dobili zastranega nihče v Jugoslaviji večji kos kruha.

Etibin Kristan se mnogokrat menja. So ljudje, ki ga imajo sedaj radi, a po prejšnji vojni so ga grizli, ako ne v listih, pa privatno in na sejah. Urednik Napredka ga spoštuje. A vzhodni temi ni storil ničesar, da bi bil "ob tej uri na Golgoti" povaboval na prireditev, ki se je vr-

šila v Clevelandu v korist Jugoslavije. Ako se mu priznava, da je za Jugoslavijo in za naš narod vendar nekaj storil, ēemu se ga je prezirlo, kadar so predstojitelji sklepali, kdo naj bo glavni govornik?

Srbški komitati obljudljajo ubiti Ante Pavelića in drugi Hrvati, ki so pomagali ugroniti domovino. Nevarnost je le, da bo Pavelić, ki je terorist po naturi, pobil precej Hrvatov in Srbov prej, kot oni njega. Nekateri komentatorji trdijo, da je Pavelić s svojim organiziranim atentatom na kralja Aleksandra preoknril kot vse evropske zgodovine. Kajti zaenoma z Aleksandrom je bil ubit francoski minister vnanjih zadev Barthou, ki je bil oster nasprotnik "apizanja" Hitlerju. Ante Pavelić je bil dolgo v Mussolinijevem varstvu, pa se je v Italiji naučil, kako se varovati pred atentatorji. — Pod carizmom ni bilo svobode. Vendari so atentatorji lahko ubili tu in tam carja in marsikakega njegovega ministra. A v modernih "totalitarnih" državah so atentati redki kakor bele vrane.

Slovenski klerikalci se ponavljajo, da imajo Lemont, katemu so rojaki prispevali že nad četrt milijona dolarjev; da imajo KSKJ, ki je bila pred leti gospodarsko že tako šibka, da so jo hoteli takratni odborniki "reinsurirati", pa so jo oteli in napreduje; dalje so ponosni na svojo Slovensko žensko zvezo, in radujejo se tudi, da "rdča opozicija" pojema.

Sodnik F. J. Lausche je bil znova oglašen, da postane kandidat za clevelandskoga župana. S svojimi počitnicami v Californiji je sporočil, da kandidature ne sprejme. Štirje koncilmani — Pucel Vehovec, Crown in Kovačič, pa so pisali predsedniku Rooseveltu, naj Lauscheta imenuje za sodnika v USA District Court. Slovenci v Clevelandu bi zelo radi, da bi Lausche kandidiral za župana in so ga silihili v to že večkrat prej.

A Lausche bi bržkone veliko rajše postal zvezni sodnik, kakor pa se pehal v politični borbi za župansko čast. Služba zveznega sodnika je dosmrtna, s plačjo \$15,000 na leto.

Rev. J. M. Trunk je nedavno pisal, da ne bo imel papež o u-sodi Slovenije, oziroma Jugoslavije ničesar odločati. Pridržili smo mu in njegovo izjavovanje popravili v tolko, da dueč (s Hitlerjevim privoljenjem) odloči, Vatikan pa pomaga. Tako je bilo tudi ko je dr. Ante Pavelić "prosil" v Rimu, da naj savojska dinastija preskrbi "neodvisni Hrvatski" novega kralja. Mussolini mu je kajpadala radevole ustregel. Ko je to bilo dovršeno, je šel "gangster" Pavelić v avdijenco k papežu in govoril z njim 20 minut. O čem mislite, da sta se pomenovala? Vsekakor o božanstnosti "neodvisne" Hrvatske. Papež je leta 1939 sklenil z jugoslovansko vlado sijajen konkordat, pa ga mu je srbska pravoslavna cerkev preprečila. S Pavelićem ga mu bo lahko skleniti, večno Slovencev pa si je Mussolini direktno podvrgel. Papež ne bo imel z njimi nikakih težav.

V pevskem festivalu v nedeljo 18. maja v Waukeganu so se delovali štirje pevski zbori. Isto nedeljo se je vršil v Jolietu skupni koncert slovenskih cerkevnih pevskih zborov. "A. S." poroča, da je bila dvorana napolnjena do zadnjega kotička. V Waukeganu ni bila, menda zato ne, ker je veliko večja kot pa dvorana sv. Jožefa.

Tednik Weekly People, glasilo S. L. P., je na slavju svoje 50-letnice prejel od eseljških podružnic in posameznih prispevatev \$6,500.

Profesor Dinko Tomačič piše v dnevniku New York Times, da se Hrvate po krivem dolži za nagli poraz Jugoslavije. Po njegovem mnenju je bila kriva njene notranje šibkosti in neotrosti kasta beogradskih

politikašev, ki se je rajše poslužila diktatorskih metod kot pa da bi dala ljudstvu demokratično obliko države. Pravil, da ēemu so bili Hrvati v vladu, niso imeli v vrnjih in vojaških zadevah nobene besede. Najboljša notranja ureditev Jugoslavije je bila "federalna unija", toda birokratska kasta v Beogradu je vztrajala pri centralizmu, in se je postal notranji položaj nevzdržen, je dala Hrvatom avtonomijo. Profesor pravi, da je treba pripisati naši poraz jugoslovanske armade tudi slabim pripravam, ne pa Hrvatom, katerih je bilo izmed celokupnega prebivalstva Jugoslavije le ena četrta. Tudi poveljstvo armade, v katerem so bili vsi glavni častniki Srbi, je bilo nezmožno. Bila Tomšičeva tolmačenja naglega padca Jugoslavije pravilna ali ne, važno je, da jih je priobčil New York Times.

IZ CLEVELANDA

Cleveland, O. — Naj se mi oprosti, ker bom tudi v tem dopisu še omenjal predlog "Big" Tonyja iz Californije. Gre se pač v pomoč temu listu, pa je potrebno pisati o tem, ako hočemo podporo v obliki "copakov".

Dne 15. maja sem se oglasil pri naši starini korenini, dasi drugače še mlademu Cirilu Obetu, ki ima gostilno na St. Clair Ave. v Euclidu. Obnovil je načelno ter dal "copak" listu v podporo. On menda "Big" Tonyja osebno pozna, pa je še toliko rajše podpri njegov predlog.

Ciril je sin ravnega Andreja Obeta, ki je premisil aprila 1939. V Clevelandu je bil znan, enako pa Penni, kjer je živel mnogo let v naselbini Homer City. Bil je socialističnega prečiščanja in poštenjak prvega reda. Poleg Cirila žive v Clevelandu še trije drugi njegovi sinovi in hčere. Vsi so v trgovskih poslih, po preprečjanju pa sledi svojemu pokojnemu očetu.

Ciril Obet je član kluba št. 27 JSZ, dokler pa je živel v Chicagu, je bil član kluba št. 1 JSZ. Njegova suproga je hčerka Antonia Veharja.

Tik njegovega prostora ima gasolinski postajo S. Math Pishler, član kluba št. 49. Ciril napaja žejne ljudi. Math pa žejne avte. Tudi on mi je obnovil naročino, in da "copak" ga nisem utegnil vprašati, ker se je pripravljalo k izbruhu nevihte. Komaj sem utekel v bus, pa se je vilo kakor iz škafa. Torej ga pobaram za podporo Tomšičevemu predlogu pozneje.

Zadnji teden sem na lep način in brez posebnega prigoščanja dobil še tri, ki so podprli Tomšičev predlog in se odzvali vsak z enim \$. To se je zgodilo približno takole: S tajnikom SMD Vinkotom Cofom sva se slučajno dotobi v "hiši denarja" (v banki). Pa mi je takoj, brez vprašanja izročil "copak", da bo tudi on med razmnožili prvi dve. Tudi sladkorna bolezni se močno širi. Sicer ni težka in mučna, a je cloveku v nadlegu zaradi dejstva, da je v celoti bolj razširjena.

Kako je s cesarskim delom (pri WPA)? Jaz sem ga imel do aprila, pa so me odslovili, da je moj starejši sin Stanley, ki je skončal šolo, uposlen v tovarni, kjer se naprej uči strojništvo. Bržkone se zbalji, da bi obogateli, ako bi obadvata delala.

Obdan je bil z vrtom cvetja in obiskalo ga je nič koliko prijateljev. Kajti bil je priljubljen in vsem je bilo hudo radi te silne nesreče.

Ko sem prejel telegrafovno in telefonično sporočilo, da se je z dolarjem izplačalo vrtu, se je vrt zadržal.

Pokojnik je bil v 49. letu starosti. Rojen je bil v vasi Kolesovec pri Rajhenburgu. V Ameriki se je priselil leta 1911 in se nastanil v Penni. Porocil se je leta 1913 v Leadville, Col. Vrnil se je v to državo pred okrog 16. leti in bival v Ralphonu, Sharonu in potem celo vrtu let v Johnstownu, kjer si je ustanovil svoj lastni dom.

Bil je član društva št. 82 S. N. P. J., dalje samostojnega društva, uniye UMW in odbor-

stni kraj je Račna, nedaleč od Višnje gore. Kadar Toni pride v metropolu, bo pri Johnu posrežen kot "baron".

Pa še nekaj sem zvedel pri Zajčevih. Namreč skrivnost, da se je njih sin John zaročil s hčerko znane napredne družine Franka Tegla, ki živi na E. 239 St. v Euclidu. Svatba bo v septembri. Cestiske!

Tretji, pri katerem sem dobil prispevek v tiskovni sklad, je John Gorjanc, brat Andyja Gorjance, ki je — namreč Andy — oskrbnik izletniških prostorov SNPJ. Oba slovita za delovna cloveka, postena rojaka prve vrste.

Vsem prispevatevjem najlepša hvala. Upam, da bodo imeli mnogo posnemovalcev.

Nedavno sem dobil pismo od "Big" Tonyja in sliko mostu, ki veže San Francisco z Oaklandom. Pravijo, da je najlepši in najboljši na svetu. Tony, hvala za oboje!

Mnogo te dežele sem že prehodil, a na tistem mostu še nisem bil, čeprav sem "večni potopnik". Sedaj se razmire tak, da rabim podplate največ za oboje!

Pripovedujejo pa, da ko zavladata Hitler in Mussolini tudi naši deželi, bo se naši dosti svobode za vse, nego copakov, zaslužka in drugih dobrin nič koliko. Tedaj me potem takem lahko doleti sreča, da bom šel obiskati tudi Toneta v Oakland in pa gledati z visokega oaklandskega mostu po mestu in po zalivu ter ladje, ki plovejo po njemu. A če pa se naši petoklonci o bodočem raju pod Hitlerjem in Mussolinijem motijo, se pa bom moral zadovoljiti skupaj k dvigalu, pa je povzročilo, da se je vrv utrgrala. Ponavadi se pripenja le enega. Za tri vrv ni zmogla. Prijeti vozovi so nato zdrčali navzdol in zadeli Jožeta, ki so ga dobesedno strili in razume bil je pri priči mrtev.

Delavci so pojasnjevali, da se je ta nesreča zgodila po krividi onih dveh nepremišljih delavcev, ker se nista ravnala po določbah, ki so v državnem pravilniku za delo v rovih. Se je kriva tudi družba, ki dovoli, da se "Mining Law" krši. Kajti pri vlačenju vozičkov bi moral biti eden vedno pri stroju, a drugi pa jih spremjamati in paziti vsak hip na zavore, v slučaju, da bi stroj odpovedal, ali se utrgala vrv.

Lakomnost za čimvečjimi dobički je vzrok, da odgovorni ljudje raje miže, kadar se kršijo varnostne določbe, kakor pa jih bi uveljavili.

Ko sem pisal ta dopis, je Jožet še ležal v rakvi, v slovenskem društvenem domu na Moixhamu. Dasi je bil zelo dobr in obširan, ga skoro ni bilo mogoče spoznati.

Obdan je bil z vrtom cvetja in obiskalo ga je nič koliko prijateljev. Kajti bil je priljubljen in vsem je bilo hudo radi te silne nesreče.

Ko sem prejel telegrafovno in telefonično sporočilo, da se je dala Petainova vlada koncem maja poloviti nad 30,000 takozvanih nezadovoljnežev, večinoma socialistov. Zaradi lepšega jih tisti označuje za komuniste. A komunisti so vendar v zvezi z Nemčijo in s tem z Francijo cemu bi jih bilo treba potem takem loviti?

Nik Lorain Boro sportnega klubba.

Njegovo vedno dobrohotno in pomirjevalno obnašanje mu je pridobilo mnogo prijateljstva. Ako je komu mogel biti na uslužbo, mu ni pomoči nikdar odrek.

Izredno ga je veselil lov; v tem sportu je bil jako spreten.

Dičil ga je njegov značaj. Bil je poštenjak in svobomislec na preprečjanju, mnogoletni načelnik Proletarca. Prosvete in drugih naših publikacij.

Delavstvo je izgubilo z njim zvestega tovariša, ostali njevi prijatelji pa še več.

Anton Jankovich.

JOSIP ZAKŠEK

Johnstown, Pa. — Kadar je človek zaposlen daleč z doma, ga brzojavka vedno pripravi v strah, da predno je prečita. Delal sem v Imperialu pri barvjanju onotdenga društvenega doma, torej kakih sto milij od Johnstowna, ko dobam telefon. Le kaj hudega se je mogočo zdoditi

ZVONKO A. NOVAK:

ČEZ DRN IN STRN

PREDSEDNIKOVA VERA V SVOBODO

Predsednik Roosevelt je v začetku tega meseca posvetil v Stanjutnico v Virginiji pri prostu hišo iz opeke, v kateri je bil rojen pokojni Woodrow Wilson. Ob tej priliki je imel predstvor govor, v katerem je izrazil tudi svojo vero v svobodo.

Opoldansko solnce je žarko sijalo na tisto staro mesto in njegovo prebivalstvo je bilo vse v praznični obleki, ko se je vršila tista svečanost, kakor to opisujejo tisti, ki so bili navzoči tedaj. Predsednik sam je bil bledega obraza, na katerem se je lahko čitala utrujenost, in roke so se mu tresle, ko je začel govoriti takole:

"Danes smo prišli semkaj, da posvetimo novo svetišče svobode. S tem izpričujemo iznova vero, ki je v nas — iskreni vero v svobodo demokracije na svetu."

"To je tista vera, za katero smo se borili že poprej in za katere obstanek smo se privravljeni boriti znova."

"Za to, da se Amerikanci vnovič zaobljubijo svoji veri v demokratični način življenja, si v celih delih ne morem misliti primernega kraja, kakor je ravno rojstni kraj Woodrowa Wilsona... To je bil dom poštenega življenja in visokega druženja in kamorkoli se je druženja preselila, je vzel s sabo vzore, ki so postavljali vetrov v duševne vrednosti nad vso gmotno vpoštovanje."

"V tragičnem sporni, ki ga svet doživila ravno sedaj in ki ogroža vse tisto, kar je bilo nam kot svobodnim ljudem najbolj pri srcu, vidimo jasneje kakor kdajkoli poprej neodjenljivo silo duševnih stvari."

Nato je govoril predsednik še o Wilsonu kot človeku, ki je skušal v vladu sveta nadomestiti silo s svobodo, ter skončal svoj govor s sledečimi besedami:

"Dobro je za Ameriko, da se ohrani ta hiša, v kateri je bil rojen Woodrow Wilson, nam in mnogim bodočim rodovom. Kajti v tej dolini države Virginije bo spominjala Ameriko na to, da so bili Wilsonovi vzori

O tem sem se zlasti prepričal pred par dnevi, ko sem se mudil v neki naši naseljni bližu Chicaga. Ljudje ne vedo, kateri odbor je pravzaprav pravi vodnik tega gibana.

Skupni jugoslovanski pomožni odbor je bil menda ustavljeno na koncu prvega tedna v tem mesecu, če se ne motim. Ljudje, ki se zanimalo za to stvar, so mi povedali, da doslej niso bili obveščeni o tem.

Cincanje ni v takih rečeh nič kaj prida. Niti ne v drugih. Jugoslovanski državniki so bili cincari, pa so Jugoslavijo zanimali.

Iz Detroitja premalo dopisov

Detroit, Mich. — Zdi se mi, da je v naših listih iz detriotske slovenske naselbine vse premašilo poročilo, dasi se tu dnevno dogajajo stvari, o katerih bi bilo vredno pisati, posebno še ker so za delavstvo splošnega pomena.

Zaposleni smo zelo. Nekatere kompanije bi najraje obravalo po sedem dni v tednu, posebno tiste, ki imajo vladna naročila za pripravljanje na obrambo (national defense work).

Dobro za nas je, da smo prično organizirani. Vsled tega nam morajo plačati za delo ob sobotah čas in pol, ob nedeljah pa dvakratni čas. Ker se tega družbe večinoma izogibajo, urejajo delavnik tako, da smo na ali oni dan v tednu prosti.

Stavki smo imeli v Detroitu — in se še obetajo — vse polno. Komaj se je spor poravnal pri eni družbi, že je nastal pri drugi.

Na obeh straneh tega vprašanja je dosti ljudi. Toda na nobeni ni tiste jasnosti, ki je tako potrebna v tako važnih stvareh.

Neprestane Hitlerjeve zmagane na bojnih poljanah in diplomatskih poljih so tisto, kar dela največ zmanjšave med obema. Vrste tistih, ki se proti demanski vojni, se vidno krčijo, ali število takih, ki so ogrevajoči, pa se kljub temu ne veča. To pomeni, da je zmeda v razumevanju dejanskega položaja čimdalje večja, kar neznansko ovira izvajanje našega obrambnega programa, čeprav je to na vsak način najvažnejša in menda tudi najnajnjejsa zadeva naše dežele v tem času.

Med slovenskimi in drugimi jugoslovanskimi ljudmi v tej deželi je poleg tega še velika zmanjšava v zadevi našega gibanja za zbiranje pomoči, odmenjene našim ljudem onkraj morja.

Napori unije za organiziranje Fordovih delavcev niso bili uspešni. Izgledov na uspeh imamo malo, vero pa popolno v našo končno pravico zmago.

"Mi vaše (ameriške) pomoči še nismo bili deležni, vendar občudujemo vašo naklonjenost in velike žrtve, ki jih doprinaša vaša nova domovina za pravico stvar Evropi. Nisem gotov, da se vi z vsem tem strinjate, a se morate še cutiti z nami in nam želite dobro. Dobrega brez velikih žrtv ni. Čimdrža je kakšna stvar, timvečja je njen vrednost."

"Vi ste o vsem kjer se godi pri nas v Evropi, predvsem na našem najbližjem sosedstvu, dobro informirani, zato sem prečrkan, da nam ne privožite usode bilo katerega našega južnega soseda."

Agitacija je bila silovita. Vsi, ki poznajo, skozi kako težke boje je šla unija avtinskih delavcev UAW (CIO), so želeli, da v tem boju ona prodre. In res je zmagala na veliko jezo Forda in Bennettta z veliko večino.

Precej prask z delodajalcem je imela v tem mestu tudi AFL, ki ji unije CIO niso kvareli ali pošljale skebe na mestna stavkarjev. Žal, da se AFL ni ravnala po tem pravilu, bolj v Detroitu, niti drugod.

Kakorkoli so se Angleži razveselili, ko je prišel sovražnik Hess k njim in zavetje in so na vso moč razglasili tudi ameriški časopisi, je treba priznati:

"Iz vseh dosegaj znanih dejstev, ki jih dopušča angleška cenzura v svet, je razvidno, da Hess beg iz Nemčije ni za Hitlerjev režim nikakršna pomembija. Mnogi celo sklepajo, da je Hess "pobegnil" s Hitlerjevo vedenjeto."

Recimo tudi, da se mu je uprl. Vzemimo za resna poročila, ki trdijo, da je Hess zbežal, ker se je bal za življenje. Če tudi je bil Hess "naci št. 3", to v diktaturah nič ne pomeni."

Leon Trotsky je bil vsekakor veliko mogočnejša osebnost kakor pa je kak Rudolf Hess. Bil je komesar vrnjnih zadev, vojni komisar, desna roka Lenina, intelektualci in diktator, a ko hitro se je prikopal na vrh vladne Stalin, je moral Trotsky iti. Vse, kar je še lahko storil, je bilo nekaj nadlege, ki jo je prizadeval Stalinu s svojo propagando, Hess pa v boju s Hitlerjem je tegu ne bi bil zmožen.

Bevin ga je pravilno označil. On je le tiran, omadeževan s krvjo nedolžnih žrtv, ki se sedaj boji bodisi za svojo kožo, ali pa je njegov "beg" nova za-

svetu. Kajti Rudolfa Hessa je Hitler v svoji oporoki dolobil za svojega drugega "prestolonaslednika". Prvi, ki bi naj prevzel vlogo firerja za Hitlerjem, je Goering. In ako se bi tudi njemu kaj zgodilo, naj prevzame vajeti Rudolf Hess, sa glasi navodilo. Radi tega je

svet. Kajti Rudolfa Hessa je Hitler v svoji oporoki dolobil za svojega drugega "prestolonaslednika". Prvi, ki bi naj prevzel vlogo firerja za Hitlerjem, je Goering. In ako se bi

tudi njemu kaj zgodilo, naj prevzame vajeti Rudolf Hess, sa glasi navodilo. Radi tega je

vratnost nacijske strategije.

O tem sem se zlasti prepričal pred par dnevi, ko sem se mudil v neki naši naseljni bližu Chicaga. Ljudje ne vedo, kateri odbor je pravzaprav pravi vodnik tega gibana.

Skupni jugoslovanski pomožni odbor je bil menda ustavljeno na koncu prvega tedna v tem mesecu, če se ne motim. Ljudje, ki se zanimalo za to stvar, so mi povedali, da doslej niso bili obveščeni o tem.

Ljudje, ki se zanimalo za to stvar, so mi povedali, da doslej niso bili obveščeni o tem.

Rudolf Potochnik.

Pismo iz Slovenije, poslano pet dni prej predno sta Nemčija in Italija udarile

Naročnik nam je poslal pismo svojega sorodnika uradnika, poslano iz Slovenije pet dni predno jo je poplavila nemška in italijanska armada. Iz razumljivih razlogov moramo izputiti kraje in vsa imena.

Pismo je značilno zato, ker zna pisek povedati med vrsticami, kar bi direktno nikakor ne smel. Poslano je bilo po zraveni pošti skozi do New Yorka in prišlo hitrejše kot pa povprečna pisma, ki smo jih prejemali od tam na enak način.

Rojak pravi med drugim:

"... Radi teh čudnih razmer, katere smo preživljali, mi boste mogoče lahko oprostili, če se nisem mogel toliko zbrati duševno, da bi napisal dostenjno pismo. Dejstvo, da je mogoče to zadnjič, da Vam pišem, me je dovedlo, da se žurim. Imel bi se oglasiti še marsikom tam v Ameriki, pa vsem to ne bo več mogoče.

"... Iz pism, ki sem jih dobil iz Amerike, razvidim, da se naši pomenki nič kaj ne vjemajo. Vzrok temu očividno je, da mnogo mojih in vaših pism pojedem rabe...

"... Sedaj bi kazalo še malo politizirati. Kaj je bilo in kaj je privedlo do vsega tega, mi malo vemo, še mitno manj pa, kaj bo v bodoče. Ko pišem to pismo, se je kovala naša nadaljnja usoda. Mogoče je v času, ko citate to pismo, že vse drugače; a resno dvomim, da naša in naše domove boljše nego je bilo.

"Na noben način nas ne smete obsojati, če nismo hoteli iti po poti kakor več naših sosedov, katere so radi njihove malodružnosti obsojali celo njihovi zavcjevalci. Izgledov na uspeh imamo malo, vero pa popolno v našo končno pravico zmago.

"Mi vaše (ameriške) pomoči še nismo bili deležni, vendar občudujemo vašo naklonjenost in velike žrtve, ki jih doprinaša vaša nova domovina za pravico stvar Evropi. Nisem gotov, da se vi z vsem tem strinjate, a se morate še cutiti z nami in nam želite dobro. Dobrega brez velikih žrtv ni. Čimdrža je kakšna stvar, timvečja je njen vrednost."

"Vi ste o vsem kjer se godi pri nas v Evropi, predvsem na našem najbližjem sosedstvu, dobro informirani, zato sem prečrkan, da nam ne privožite usode bilo katerega našega južnega soseda."

Agitacija je bila silovita. Vsi, ki poznajo, skozi kako težke boje je šla unija avtinskih delavcev UAW (CIO), so želeli, da v tem boju ona prodre. In res je zmagala na veliko jezo Forda in Bennettta z veliko večino.

Precej prask z delodajalcem je imela v tem mestu tudi AFL, ki ji unije CIO niso kvareli ali pošljale skebe na mestna stavkarjev. Žal, da se AFL ni ravnala po tem pravilu, bolj v Detroitu, niti drugod.

Kakorkoli so se Angleži razveselili, ko je prišel sovražnik Hess k njim in zavetje in so na vso moč razglasili tudi ameriški časopisi, je treba priznati:

"Iz vseh dosegaj znanih dejstev, ki jih dopušča angleška cenzura v svet, je razvidno, da Hess beg iz Nemčije ni za Hitlerjev režim nikakršna pomembija. Mnogi celo sklepajo, da je Hess "pobegnil" s Hitlerjevo vedenjeto."

Recimo tudi, da se mu je uprl. Vzemimo za resna poročila, ki trdijo, da je Hess zbežal, ker se je bal za življenje. Če tudi je bil Hess "naci št. 3", to v diktaturah nič ne pomeni."

Leon Trotsky je bil vsekakor veliko mogočnejša osebnost kakor pa je kak Rudolf Hess. Bil je komesar vrnjnih zadev, vojni komisar, desna roka Lenina, intelektualci in diktator, a ko hitro se je prikopal na vrh vladne Stalin, je moral Trotsky iti. Vse, kar je še lahko storil, je bilo nekaj nadlege, ki jo je prizadeval Stalinu s svojo propagando, Hess pa v boju s Hitlerjem je tegu ne bi bil zmožen.

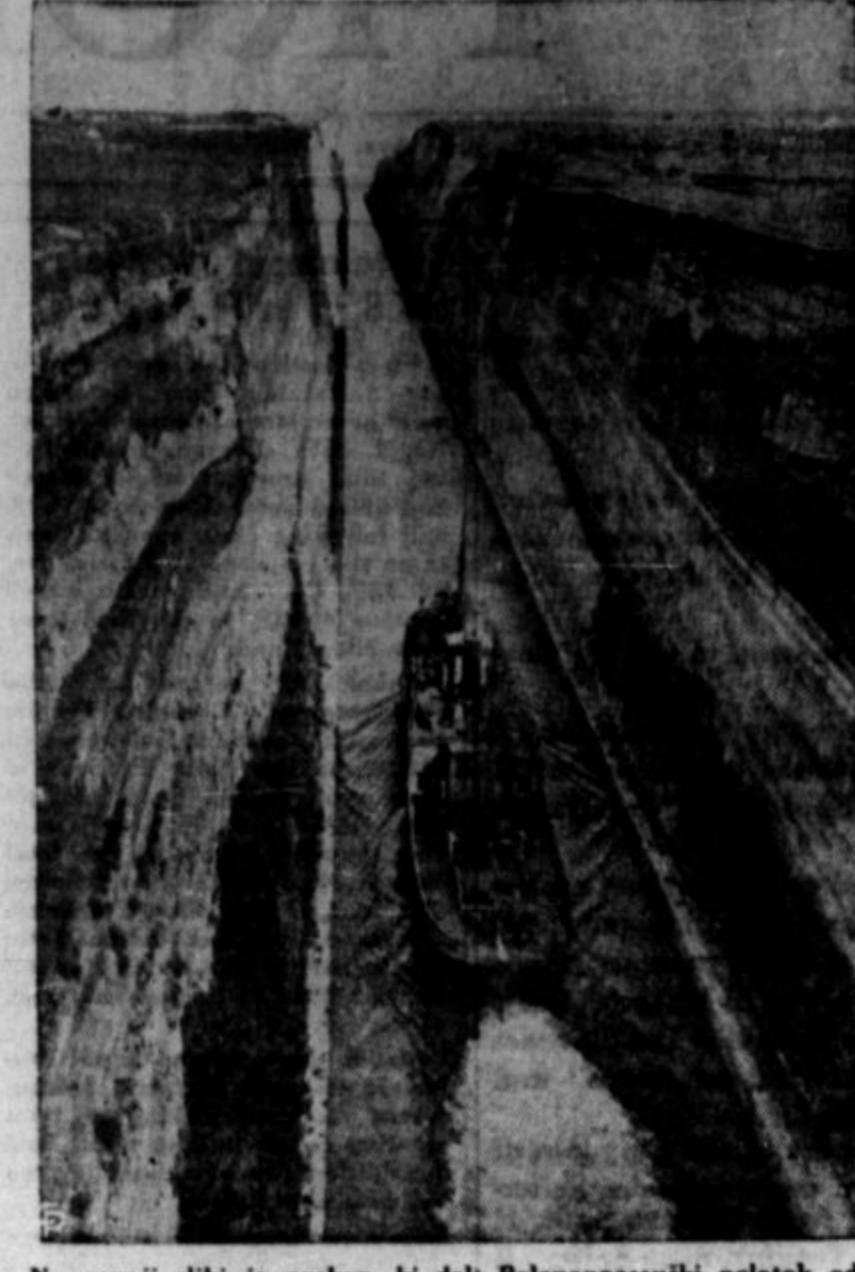
Bevin ga je pravilno označil. On je le tiran, omadeževan s krvjo nedolžnih žrtv, ki se sedaj boji bodisi za svojo kožo, ali pa je njegov "beg" nova za-

svetu. Kajti Rudolfa Hessa je Hitler v svoji oporoki dolobil za svojega drugega "prestolonaslednika". Prvi, ki bi naj prevzel vlogo firerja za Hitlerjem, je Goering. In ako se bi

tudi njemu kaj zgodilo, naj prevzame vajeti Rudolf Hess, sa glasi navodilo. Radi tega je

vratnost nacijske strategije.

VAŽEN GRSKI KANAL V POSESTI NEMCEV

Na gornji sliki je prekop, ki deli Peloponessuški potok od ostale Grčije. Ta štiri milje dolg prekop skrajšava vodno pot med Atenskim in Jadranskim morjem.

la vanj brezbriznost, kaj morem jaz za to!

Gledo klubove imovine vpravljate, če so bili računi pregledani in odobreni. Čudno, saj sta bila oba v nadzornem odboru!

Klub je bil razpuščen največ radi neaktivnosti nju dveh in drugih takih.

Klubo imovina je bila glasovana pravilna vsa poslana glavnemu uradu JSZ, klubov poveljniku bivšega zborja Delavec pa je bil izrečen poveljniku zboru Zarja.

Naj ponovno povem, da so bile knjige kluba nadzornemu odboru vedno na upogled in ni prav nič treba ugibati, kaj je z imovino. Vse se je izvršilo poseten v natančno po računih, ki so prizadetim na razpolago, le pišejo naj ponje. Nato jih naj pregledajo ter bodisi potrdijo, ali ne, kar bi lahko storili, ko je bil čas zato.

John Lever, bivši tajnik klubu št. 28 JSZ.

Glad v Rumuniji

Zaloge živil v Rumuniji so domalega pošle, da žetve pa je že mnogo tednov. Nezvezni opozovalci, ki so prišli iz Rumunije, pravijo, da srd ljudstva proti Nemčiji in njeni okupacijski armadi narašča. Sabotažna dejanja so nekaj vsakdanjega. Rumunski oljna polja občutijo Nemeči, ki rumunske jetnike stražijo pri vsakem koraku kakor da so jetniki, ne pa državljanji "neodvisne" dežele.

"Vi ste o vsem kjer se godi pri nas v Evropi, predvsem na našem najbližjem sosedstvu, dobro informirani, zato sem prečrkan, da nam ne privožite usode bilo katerega našega južnega soseda."

Obračamo se na vas in vaše prijatelje, da se ves ta material in pismo, ki bi mogli kasneje služiti poveljnikom in zgodovinarjem, oddajo in spravijo v pomoč?

Obravčamo se na vas in vaše prijatelje, da se ves ta material in pismo, ki bi mogli kasneje služiti poveljnikom in zgodovinarjem, oddajo in spravijo v pomoč?

Če ni prostora v vaši krajevnici, poslužite jih na New York Public Library. Ravnatelj knjižnice, g. H. N. Lydenberg, nam je objavil, da bo ves ta material spravljen v jugoslovansko-ameriški oddelki. Zato poslužite za hranjenje na The New York Public Library vse papirje, tiskane ali pisane, kateri se nanašajo na jugoslovanski narod v ti deželi, stari domovini ali kjer je bilo, torej vse, kar pove, kaj je jugoslovanski narod delal, govoril in misil. Listine so lahko v katerem si bodi jeziku, pisane, pisane od preprostih ljudi, so tako dobrodošla, kakor od vseh drugih.

Povejte to svojim sosedom in reite jim, naj pomagajo.

Zavajite vse papirje dobro in jih naslovite na:

Yugoslav Collection in
New York Public Library
5th Avenue and 42nd Street
New York City.

JUGOSLAVIA CARVED

Hitler and Mussolini, leaders of the brutal, rabid, monolithic gang trying to impose a "new order" upon all Europe, have completed another of their gangster deals in the carving up of Yugoslavia.

Practically the entire coastline, from the new axis created state of Croatia to Albania, including Yugoslavia's main seaports—Split and Dubrovnik—has been given to Italy, in addition to a large slice of northern Yugoslavia.

A small part of northern Yugoslavia was taken by Germany.

The remaining Croat territory was set up as a new state, with Ante Pavelich as its Poglavnik (Croat equivalent of Il Duce), and the duke and duchess of Spoleto, of the Italian ruling house, its king and queen.

A separate "treaty of guarantee and collaboration" makes Italy responsible for Croatia's independence and integrity and binds the Croats to take no international steps without Italy's consent and approval. In other words, a vassal state of Italy. The Croats have been given, in return for deserting the Slovenes and Serbians when Germany struck, an "independence" and "freedom" that will certainly be the envy of no one.

Classical Dalmatia also becomes a part of the kingdom of Italy. This is a zone described by Italian news agencies as extending 80 miles distant along the coast from Zara to Split. It includes the cities of Sibenik and Trau (Trogir), near Split; all the Dalmatian coast except the islands of Prag, Brac and Vis, and the whole district of Kotor inlet as far as the borders of Montenegro.

Discounting territories taken by Italy, Germany and the new state of Croatia, leaves Yugoslavia almost a third smaller than it was two months ago. In this new territory, Mussolini gains control over about a half million Slovenes, or as many as were brought under fascist rule through the treaty of Versailles.

Of all countries which have thus far fallen victims to German imperialism, Yugoslavia undoubtedly has received the worse blow. For the pair of lawless bandits now at the helm in Europe have torn into this beauty spot of Europe like mad dogs, and have left it prostrate.

FEDERAL MINE INSPECTION BILL BECOMES LAW OF THE LAND

When President Roosevelt signed the Federal Mine Inspection Bill on May 8th, the long, uphill fight of the United Mine Workers of America for federal inspection of coal mines came to an end. It marked a great forward step toward the reduction, if not elimination, of the slaughter of coal miners in the country's mines.

What is now the Federal Coal Mine Inspection Act was passed substantially as introduced in the form of a bill by Congressman J. Harold Flannery of Pennsylvania. As passed by the House, the Flannery Bill required prospective mine inspectors to be "an accredited mining engineer or the equivalent thereto." This the Senate amended to read that these inspectors were to be persons with five years' practical experience in coal mining. The House refused to accept the Senate amendment and a Conference Committee was appointed, composed of members of both Houses. The following compromise was worked out and was incorporated in the act as passed:

"That in the selection of persons for appointment as coal-mine inspectors no person shall be so selected unless he has the basic qualification of at least five years' practical experience in the mining of coal, and is recognized by the United States Bureau of Mines as having the training or experience of a practical mining engineer in those essentials necessary for competent coal-mine inspection."

The U. S. Bureau of Mines will appoint the mine inspectors subject to the Civil Service laws.

Under the act, the Secretary of the Interior acting through the U. S. Bureau of Mines is empowered to have made annual or necessary mine inspections at any time of the year in coal mines whose products enter into interstate commerce.

Full publicity is authorized for all findings affecting the health and safety conditions in such mines as

May Herald

Foremost English-Slovene Publication of the Day

80 illustrated pages of short stories, poems, and articles of general interest about our people and their activities throughout the past 36 years. For the small price of twenty-five cents, a bigger publication than you can buy anywhere on the news stands.

Order a copy or more and sell them among your reading friends.

Order from:
Proletarec

2301 So. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

Striking Figures

Latest figures on strikes in defense industries came as a shock to our patriotic newspapers. It seems there are only some 7,000 strikers all over the country, not enough to attend a respectable lynching bee.

Pennsylvania produces nearly half the steel of the country.

A man of meditation is happy, not for an hour or a day, but quite round the circle of all his years.—Taylor.

There are but three classes of men, the retrograde, the stationary, and the progressive.—Lavater.

The intolerant man is the real pedant.—Richter.

Pain adds rest unto pleasure, and teaches the luxury of health.—Tupper.

Sustaining Fund Nets \$208.75 in First Week

First blasts of the heavy guns in our Sustaining Fund Campaign were heard last week when Branch No. 1 JSF, Chicago, contributed the total proceeds of its March 2nd affair, amounting to \$134.23, and following close upon its heels came the response of Branch No. 27 JSF, Cleveland, which added another \$50.00 to the Proletarec Sustaining Fund.

Other early reports have also been received. Christina Turpin, Cicero, Ill., made a collection of \$15.02 at the Song Festival in Waukegan. Joseph Snay, Bridgeport, Ohio, sent in a collection blank totaling \$5.50, of this total Branch No. 11 JSF, contributed \$5. Mr. and Mrs. Matt Petrovich, Cleveland, Ohio, boosted the total by another \$4.00, making a grand total of \$208.75 in the first week of the drive.

And so the campaign to put Proletarec on solid financial footing moves forward, picking up momentum from week to week, and as additional reports come in, you will hear about them.

Wage Raises Cannot Cover Overtime

CHICAGO.—Wage or salary increases cannot be later claimed to cover overtime payments due under the Wage and Hour Law, General Philip B. Fleming, Administrator of the Wage and Hour Division points out.

"Cases have recently come to my attention where our inspectors have found overtime payments due to employees and they have been informed by the employers that wage or salary increases had been given to employees—the amounts varying in each case—and that the amounts of such increases should run to the employer's benefit in squaring off the debt due the employee under our computations for overtime," General Fleming said.

"Unless the employer has adopted a constant wage plan, such as is outlined in the Wage and Hour Division's Interpretative Bulletin No. 4 or unless it is made clear to the employees at the time they are given additional amounts such amounts are to compensate them for overtime and are not increases in salary, the division will not recognize the additional amounts toward overtime or as payments for such time. Payments made to employees cannot be wage or salary increases and extra compensation for overtime at one and the same time. Where additional amounts are paid without any understanding that they are overtime compensation and the payment of such amounts remains constant even during weeks in which the employee works no overtime, the payments are in fact wage or salary increases and must necessarily be reflected in an increase in the employee's regular hourly rate of pay rather than as an offset against extra compensation due for overtime."

General Fleming also pointed out that similar situations have arisen where companies have undertaken to pay more than the union scale for certain work and then have sought to fall back upon the additional compensation so paid as an offset against extra compensation due for overtime under the Wage and Hour Act. General Fleming emphasized that in such situations as in those referred to above, the payment of additional amounts cannot be offset against extra compensation for overtime due under the Act unless it was stipulated at the time such amounts were paid that they were paid as extra compensation for overtime and not as increases in the scale of wages above the scale required by union agreement.

Mrs. Agnes Novak,
2506 N. Clark St., Chicago, Ill.

Original

Said to be the first of its kind in the world, a course in gyroplane design has been added to the curriculum of New York University's college of engineering.

Facing the Facts

Hollywood wags feel MGM showed great courage in titling a recent film, *The People Vs. Dr. Kildare*.

How could they know in advance that the public would shun the box-office? . . .

Striking Figures

Latest figures on strikes in defense industries came as a shock to our patriotic newspapers. It seems there are only some 7,000 strikers all over the country, not enough to attend a respectable lynching bee.

Pennsylvania produces nearly half the steel of the country.

A man of meditation is happy, not for an hour or a day, but quite round the circle of all his years.—Taylor.

There are but three classes of men, the retrograde, the stationary, and the progressive.—Lavater.

The intolerant man is the real pedant.—Richter.

Pain adds rest unto pleasure, and teaches the luxury of health.—Tupper.

This Time Hang On!

NAZI FORESEE NEW EUROPE AS ECONOMIC UNIT

Will Hitler Give a New Lease of Life to a Dying European Economy?

By Scott Nearing

Anyone who knows enough to go in when it rains takes his war propaganda with a generous pinch of salt. The bureaus of enlightenment are busy in all of the warring countries and their output is more than suspected. But underneath the wholesale lying, important changes are taking place in the European set-up.

The Nazis now dominate all of Europe with the exception of the British Isles and the Soviet Union. Spain and Italy are cooperating with them. The smaller countries are at their mercy. A score of nations that were sovereign, independent states are now part of the German political and economic system.

Bismarck consolidated the Reich in 1871 in the heyday of capitalism. Hitler is trying to consolidate Europe in an era of capitalist decline. Can he succeed and thus give a new lease of life to an economy that was bankrupt when operated by a score of independent European states?

It is too early to answer such questions, but it seems quite evident they are in process of being answered by some of the most significant economic developments that have taken place in Europe since the industrial revolution.

United Economy Indicated

Several points seem to be well established:

1. German occupation is chiefly economic and only incidentally political and military. Economic experts precede or accompany the army, and work out plans for co-ordinating the economy of the conquered country with that of the Reich.

2. They do this under a general economic plan for European economy prepared in advance by the Ministry of Economics. The plan has been accepted by Italy, Spain and Sweden.

3. Under the plan, Berlin replaces London as the financial capital of Europe and in addition becomes the planning and directing center and acts as clearing house for trade and exchange.

4. Europe is regionalized and specialized. One region produces cereals, another oil, a third textiles; a fourth metals, and so on down the line. Free trade exists between these linked regional economies, making the continent a planned customs union.

Under these arrangements, Holland, occupied less than a year, is enjoying notable prosperity. There is a brisk demand for products. Prices are good. Profits are considerable. Dividends are up. Stock values are high. Wages are regulated and strikes are forbidden. From the

standpoint of the Dutch business class, the presence of the Nazis is in many ways an economic advantage.

Will Europe Be United?

Will this experience be repeated in the more recently occupied countries? Will Hitler's Germany do for continental Europe what Bismarck's Germany did for the independent German states that formed the Reich after the wars with Austria, Denmark and France? Evidently this is the intention of the Nazi leaders.

Bismarck consolidated the Reich in 1871 in the heyday of capitalism. Hitler is trying to consolidate Europe in an era of capitalist decline. Can he succeed and thus give a new lease of life to an economy that was bankrupt when operated by a score of independent European states?

It is too early to answer such questions, but it seems quite evident they are in process of being answered by some of the most significant economic developments that have taken place in Europe since the industrial revolution.

Law No Bar To Added Pay In Lieu of Vacations

CHICAGO.—Employers in defense industries planning to give their workers added pay to forego vacations as recommended by the Office for Production Management were advised by General Philip B. Fleming, Administrator of the Wage and Hour Division, U. S. Dept. of Labor, to enter such added compensation on their payroll records as a temporary increase in rate.

Added compensation under Wage and Hour regulations must be included in the computation of overtime unless they are gifts "which are in no case compensation for services rendered." Added compensation to forego a vacation legally is not a gift.

Women Barred

Women and children are no longer allowed to get sleepingcar accommodations on trains in Germany, the Department of Commerce reports.

If anybody can figure out what that has to do with the prosecution of the war, please wire Federated Press.

AUTOMATIC WRITING

IN THE NEWS

RAILROADS BOOST CAR ORDERS FOR DEFENSE NEEDS

Can "shots in the arm" revive the old "Iron Horse" and remedy the results of long, lean years on a depression diet, in time to enable the railroads to carry the vastly increased burdens piled on them by the defense program?

Since LABOR, the railwaymen's national weekly, raised that question recently, in an article on the threatening shortage of freight cars and engines, numerous authorities have joined in a chorus of warnings that the railroad situation is one of the most serious defense problems facing the country.

"Railway Age," the rail management magazine which has been publishing soothing statements that the carriers could handle their defense burdens with ease, suddenly changed its tune and printed an article entitled, "Railroads Face Grave Emergency."

It asked, "Is a traffic jam coming?" admitted that "the increase in traffic caused by the defense effort is turning out much greater than was anticipated," and pointed out that the new rolling stock needed by the railroads will require 5,000,000 tons of steel, which the steel industry may or may not be able to furnish.

GRACE GETS \$229 AN HOUR

Increases in the price of a pound of bacon won't mean very much to a lot of people whose names were made available by the Securities and Exchange Commission in Washington, recently.

The names were those of corporation executives whose salaries and bonuses were included in the annual reports submitted by stock-issuing corporations to the SEC each year. Their income from stock dividends and interest was not included.

Eugene Grace, head of the anti-union Bethlehem Steel Co., was number two man in the nation's 1940 list of high-salaried executives. He was paid \$478,144 for the year or \$9,195 a week or \$225 an hour on a 40 hour a week basis.

Two other officials of Bethlehem Steel got \$179,000 each while two others got \$139,506 for their year's labor.

TEMPORARY AGREEMENT SIGNED BY P. M. W. A.

The Progressive Mine Workers of America and the Illinois Coal Producers Association on May 10, signed

a temporary agreement providing for a one dollar increase in the basic daily wage rate, raising the base from \$6.00 to \$7.00. The biggest increase \$1.40, was received by machine operators, jumping the scale of the highest bracket from \$8.40 to \$9.80 per day.

The agreement entered into by the Progressive Union scale committee and the operator's representatives deals only with wage rates the question of working conditions yet having to be ironed out.

VINSON ANTI-UNION MEASURE SMELLS OF HITLERISM

Rough sailing is predicted in Congress for the Vinson anti-labor bill after its advocates barely succeeded in getting it reported out of the House Rules Committee by a 6 to 5 vote.

The bill, which would freeze the open shop and provide jail sentences for strikers, is bitterly opposed by the American Federation of Labor, the Progressive Mine Workers of America and many other labor organizations.

Attacks against the measure are mounting in labor, congressional and government circles.

A minority report of the House Naval Affairs Committee flayed the bill as a "Hitler way" of dealing with labor and as "making the laboring man, if he strikes justly for better conditions, a criminal."

CIVILIZATION MARCHES ON

Meeting in Evanston, Ill., the national Women's Christian Temperance Union stated recently that the nation's liquor bill since repeal was greater than its federal relief bill. Since April, 1933, Americans have spent \$23,751,452,677 for alcoholic beverages and the federal government has spent \$20,250,515,357 for relief.

1,173,663 CIVILIANS HOLD U. S. JOBS

The United States civil service commission reported that the executive branch of the government employed 1,173,663 civilians in February, 1941, as compared with 1,151,148 in January, an increase of 2 per cent. Over 80 per cent of this increase was full time permanent employees paid from regular funds. Employees of the federal government in the District of Columbia increased to 161,527, compared with the January figure of 158,527.

Social Security and the New Job

Employee over 65 years of age inquires at his local Social